

Píseň: 65 (sl. 1-4), 259, 272, 409, 613, 550

Introit: Žalm 65,2-5

Čtení: První list Tesalonickým 5,15-24

Poslání: Filipským 4,4-6

Text kázání: Izajáš 51,9-11 a 14

Probud' se, probud', oděj se mocí, Hospodinova paže! Probud' se jako za dnů dávnověku, za dávných pokolení! Což právě ty jsi neskolila obludu, neproklála draka? Což právě ty jsi nevysušila moře, vody obrovské propastné tůně, a nezřídila v mořských hlubinách cestu, aby vykoupení mohli přejít? Ti, za něž Hospodin zaplatil, se vrátí, přijdou na Sijón s plesáním a věčná radost bude na jejich hlavě. Dojdou veselí a radosti, na útěk se dají starosti a nářek ... Brzy se spoutanému otevře žalář; nezemře v jámě, ani chléb mu nebude scházet.

„Probud' se, probud', ... Hospodinova paže! Probud' se jako za dnů dávnověku!“ (Iz 51,9a-b).
Bože, nespí! Vstávat!

Sestry a bratři, co má tohle znamenat? Že by už neplatilo žalmistovo: „(Hospodin) nedopustí, aby uklouzla tvá noha, / nedříme ten, jenž tě chrání. / Ano, nedříme a nespí ten, jenž chrání Izraele“ (Ž 121,3-4). Že by neplatilo útěšné vyznání Josefa Karafiáta, které s oblibou zpívají generace českých evangeliků: „Strážné oko Tvůrce tvého nespí ani nedřímá“ (EZ 198 „Pod ochranou Nejvyššího“)?

Představa, že by Bůh mohl spát, není pro člověka, který je po léta z kazatelny ujišťován o Božím působení a zasahování ve svůj prospěch, moc vábná. Není nijak lákavá. Aby Bůh spal, nám může připadat jako něco nepatřičného nebo dokonce zhola nebiblického. Jako selhání. Jako nezodpovědnost. Jako kdyby řidič auta, ve kterém se vezeme jako spolujezdci, usnul za volantem. Jako kdyby kazatel v kostele sám sebe uspal vlastním kázáním. Jako kdyby oslavenec uprostřed večírku na svou počest předčasně odpadl a pozvané nechal, ať se každý baví, jak umí. Zkrátka: když spí Bůh, člověku to nepřipadá fér. Vždyť co se stane s tím rozjetým autem? Co bude s tím stádem bez pastýře? Jak dopadne večírek bez hostitele?

Tím nejpřirozenějším vyústěním překérných situací tohoto typu je jistě zklamání, frustrace. Pocit, že jsem v tom zůstal sám, nebo zůstala sama – jak ten v plotě kůl. Pocit, že mě ten, kterému jsem věřil, či věřila, nechal ve štychu. Že se vytratil ze scény hezky po anglicku a já tu trčím okolnostem na pospas. Proč? Snad proto, že jsem ho omrzela, že jsem mu už začal nebo začala jít na nervy? Snad proto, že se unavil, že se vyčerpala?

Není divu, že se člověk představy božího spánku leká. Něco takového si zkrátka nechce připustit. Dokonce i bohoslovci, biblisté a písmáci se tomuto motivu raději vyhýbají. Je to příliš choulostivé téma. Zkuste si vzít do ruky *Biblický slovník* Adolfa Novotného, který je, přes starší datum svého vzniku, dosud nejkvalitnější prací svého druhu v češtině. A zkuste si v něm nalistovat heslo «Spáti» (s. 949). Dočtete se v něm následující: „Na rozdíl od homérovského názoru o spících božstvech trvá Starý zákon na tom, že Bůh nespí ani nedříme (Ž 121,4). Jen pohanští bohové spí (I Kr 18,27).“ Když se ale pozorně začtete do biblických textů, zjistíte, že toto tvrzení prostě a jednoduše neplatí. Jenom ve Starém zákoně, zejména v knize *Žalmů*, je podstatně více zmínek o tom, že Hospodin spí (srv. Ž 35,22-23; 44,24-27; 59,5-6; 78,65-66; atd.), než těch, které staví před oči obraz věčně bdělého Světovládcce. A přesto v poznámkovém aparátu Českého ekumenického překladu Bible u veršů, které motiv božího spánku obsahují, chybí odkazy na ostatní biblické paralely! Jako by bylo v jakémsi „vyšším“ zájmu neupozorňovat na metaforu, která se nám nehodí teologicky nebo spirituálně do krámu. Jako by patřilo ke křesťanskému bontonu raději odvracet oči od věcí, které nejsou libé na pohled. Tak trochu pštroší strategie ...

Jistě, zkušenost, že Hospodin nad člověkem bdí a je mu nablízku i v situacích, kdy je to opravdu učiněný „zázrak“, je jako pohlazení a nabití energií. O takovouhle zkušenost se dá opřít, dá se z ní radovat, dá se o ni podělit s druhými, a i po letech na ni s vděčností vzpomínat. Pro lidský život je právě takováhle pozitivní zkušenost s boží „prozřetelností“ a ochranou nepochybně tím základním a prvořadým. Tím, co dává po ránu sílu zahnat chmury, co poskytuje radostnou perspektivu dnům a rokům. Ano. I apoštol vybízí, abychom se z takových věcí radovali neustále (I Te 5,16).

Ale opravdová radost není ani nacvičený optimismus, ani tréninky v pozitivním myšlení, ani reklamní profíusměv a „haleluja“ v každé druhé větě. Radost v Kristu totiž znamená mnohem, mnohem víc. Znamená, kromě jiného, umět přijmout i to, co se nám nelíbí a nehodí. Co někdy drásá duši i tělo. Přijmout to nejen se skřípajícími zuby, ne jako křivdu, nýbrž přijmout to z Boží ruky s velkorysým, svobodným *ano* vůči celku Boží skutečnosti. Radost v Kristu znamená umět se vyrovnat s tím, že k životu víry patří nejen léta tučná, nýbrž i léta hubená. Nejen chvíle, kdy člověk žasne nad „strážným okem Tvůrce svého“, ale i okamžiky, kdy se člověku vše jeví tak, jako by Jeho bdělou pozornost vystřídal útlum.

Jistě, Boží spánek je v biblickém podání jenom obraz, příměr, pouhá metafora. Starý zákon je sympatický právě svou zemitostí ve volbě výrazových prostředků. Boží spánek tedy nepředstavuje žádnou dogmatickou nebo metafyzickou kategorii. A právě proto se tohoto neskladného příměru nemusíme ani bát, ani z něj dělat vědu. Raději si z něj vezměme užitek – tedy žádnou pštroší strategii ...

Když jsem před chvílí četl onen citát z *Biblického slovníku* prof. Novotného, nebylo to ode mě tak úplně košer. Schválně jsem ho totiž nedočel celý. Přestože nezačal úplně nejméně, to, co v něm následuje, je naopak štěpné: „Věřícímu se ovšem může někdy ... zdát, že Bůh spí, když ho dost rychle nevysvobozuje z úzkosti. Ale je to právě jen výkřik úzkosti a v posledku úpěnlivého doufání.“ Úzkosti a úpěnlivého doufání. Tady zaznívá cosi velmi závažného. Zde to jde na dřev. Když Izajáš ve své úzkosti křičí, „Bože, probud' se!“, je to paradoxně projev téměř nepochopitelné důvěry. Projev odvahy víry. Projev velikosti Ducha, který není z člověka.

Kde byl Bůh, když Izajášův lid živořil v babylónském exilu? Opravdu „spal“ – anebo „bděl“ nad udeptanými a spolu s nimi nějakým pro nás nepostřehnutelným způsobem? Tuto otázku prorocká kniha nikde neklade a nikde na ni neodpovídá. Namísto toho nám však otvírá nadějnou perspektivu: I sebevíc skleslí a zkušeností Božího spánku zmatení „dojdou veselí a radosti, / na útěk se dají starosti a nárek“ (*Iz 51,11*). A my díky tomuto poselství můžeme věřit: v tom Izajášově zápasu víry dozajista Hospodin *byl* – svým svatým Duchem. My díky tomu můžeme doufat: Bůh je tam, kde vírou v něj nezhášíme plamen jeho Ducha (*I Te 5,19*) – navzdory osobní frustraci, navzdory pocitu, že tu už dlouho jen tak nepatříčně trčíme.

Je první neděle adventní. Smráká se rychleji, tmy je víc než denního světla a vegetační rytmy jsou v útlumu. Na naší severní polokouli usíná země. I sama příroda se tak stává symbolem jakéhosi útlumu života, jakési Stvořitelovy mrákoty a zároveň lidské úzkosti a pocitu bezmoci. A právě v tuto chvíli, v okamžiku, kdy to s nějakým procitnutím ještě nijak nadějně nevypadá – spíš naopak –, počíná nový církevní rok. Dlouho před Vánocemi a slunovratem nadchází čas, který nás chce už teď a tady orientovat k naději a očekávání. Který nám otvírá výhled k tomu, že Bůh k nám přichází. Že je blízko – i kdyby naše zkušenost nasvědčovala spíše tomu, že se vyčerpal, překonal, usnul únavou. Čas, který nám chce spolu s apoštolem popřát: „Nechť sám Bůh pokoje ... zachová vašeho ducha, duši i tělo bez úrazu a poskrvny do příchodu našeho Pána Ježíše Krista“ (*I Te 5,23*).

Poselstvím začátku nového církevního roku má tedy být výzva k důvěře, že Pán Bůh přichází dokonce i tam, kde jsme se ocitli v hodně osamělých koncích. Tam, kde naše schopnost vnímat jeho přítomnost a spoléhat na jeho „strážné oko“ vzala, nebo právě bere za své. Je to On, kdo do našich zklamání přichází se svojí útěchou a kdo do naší nostalgie vnáší svou radost. Kdo v našich vnitřních exilech i vnějších porobách vyhlašuje svou svobodu. Jak říká starozákonní prorok: „Brzy se spoutanému otevře žalář, / nezemře v jámě, / ani chléb mu nebude scházet“ (*Iz 51,14*). Neboť, jak dodá novozákonní apoštol: „Věrný je ten, který nás povolal“ (*I Te 5,24*).

Amen.